

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.1.41>

ГУДКОВ І.І.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**FEATURES OF THE FORENSIC CHARACTERIZATION OF CRIMINAL OFFENSES IN THE BUDGETARY SPHERE DURING MARTIAL LAW**

У статті досліджено особливості криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень у бюджетній сфері. Окреслено її значення для оптимізації процесу досудового розслідування та підвищення його результативності. Структуровано основні складові цього поняття, зокрема предмет злочинного посягання, способи вчинення, характерні сліди, дані про особу правопорушника та умови, в яких здійснюється протиправна діяльність в бюджетній сфері. Особливу увагу приділено проявам таких правопорушень за умов воєнного стану. Обґрунтовано, що зміни в криміналістичній характеристиці проявляються у зміні контексту скоєння злочинів, спрощенні управлінських процедур, зростанні значення цифрових слідів та ускладненні способів приховування незаконної діяльності. Акцентовано, що врахування цих специфічних рис є ключовим елементом для підвищення ефективності досудового розслідування та протидії злочинам у сфері бюджетних правопорушень.

Ключові слова: криміналістична характеристика, бюджетні кошти, кримінальні правопорушення, розкрадання, спосіб вчинення, слідова картина, особа злочинця, воєнний стан.

The article examines the features of the forensic characteristics of criminal offenses in the budgetary sphere. Its significance for optimizing the pre-trial investigation process and increasing its effectiveness is outlined. The main components of this concept are structured, in particular, the subject of the criminal offense, the methods of commission, characteristic traces, data on the offender's identity, and the conditions in which illegal activities are carried out in the budgetary sphere. Particular attention is paid to the manifestations of such offenses under martial law. It is substantiated that changes in the forensic characteristics are manifested in a change in the context of committing crimes, simplification of administrative procedures, increasing the importance of digital traces, and the complexity of methods for concealing illegal activities. It is emphasized that taking into account these specific features is a key element for increasing the effectiveness of pre-trial investigation and combating crimes in the budgetary sphere. The structural elements of the forensic characteristics of official criminal offenses are defined as: 1) the characteristics of the person who committed the offense; 2) the specifics of the preparation, commission and concealment of such offenses; 3) the place of commission and the conditions in which it occurred; 4) characteristics of the object of the criminal offense; 5) a description of typical situations associated with this type of offense.

Keywords: forensic characteristics, budget funds, criminal offenses, embezzlement, method of commission, evidence, criminal identity, martial law.

Постановка проблеми. Збільшення кількості кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, особливо в умовах воєнного стану, актуалізує потребу вдосконалення наукових підходів до їх розслідування. Бюджетні ресурси, спрямовані на забезпечення обороноздатності країни,

© ГУДКОВ І.І. – аспірант кафедри криміналістики та судової медицини (Національна академія внутрішніх справ) <https://orcid.org/0009-0000-5948-1951>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

відновлення інфраструктури та соціальну підтримку населення, нерідко стають об'єктом незаконних дій, що негативно впливає на економічну безпеку держави. У цьому контексті особливе значення має криміналістична характеристика таких правопорушень як інструмент розробки дієвих методик їх розслідування.

Лише за 2022 рік Держфінмониторингом до правоохоронних органів направлено 56 матеріалів (35 узагальнених матеріалів та 21 додатковий узагальнений матеріал), щодо фактів зловживань з бюджетними активами. У вказаних матеріалах сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, та із вчиненням кримінального правопорушення, становить 2,6 млрд гривень. [1]. Наведені показники демонструють стабільну тенденцію до значної латентності та системного характеру кримінальних правопорушень, пов'язаних зокрема із нецільовим використанням та привласненням бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень була предметом активного дослідження багатьох вчених-криміналістів, які заклали основи для теоретичного осягнення її сутності, структури та значення в методиці розслідування. Серед них можемо відмітити Л. Є. Бараша, А. П. Запотоцького, О. В. Пчеліну, О. Л. Мусієнка, В. Д. Пчолкіна, І. В. Пашиньську, Р. Л. Степанюка, І. В. Ткачова та інших. У науковій літературі детально розглянуто ключові елементи цього поняття, зокрема способи вчинення злочинів, механізми утворення слідів, характеристики особи правопорушника, умови вчинення кримінального правопорушення та предмет злочинного замаху. При цьому підкреслюється, що криміналістична характеристика не залишається незмінною, а визначається впливом соціально-економічних умов, рівнем розвитку злочинності й змінами у способах здійснення протиправних дій.

Водночас питання специфіки кримінальних правопорушень у сфері бюджету досі є недостатньо вивченими та мають фрагментарне висвітлення в наукових джерелах. Основні труднощі дослідження полягають у високій мінливості таких правопорушень, їх латентному характері, складності реалізації злочинних схем і широкому використанні легальних фінансово-економічних інструментів задля приховування незаконної діяльності. Особливу актуальність ця тема набуває в умовах воєнного стану, коли спостерігається перерозподіл бюджетних ресурсів, спрощення окремих процедур фінансування та закупівель, а також підвищений ризик зловживань у сфері управління публічними фінансами.

Метою статті є визначення особливостей криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень у бюджетній сфері та з'ясування їх значення для організації досудового розслідування з урахуванням сучасних безпекових, економічних і правових викликів.

Виклад основного матеріалу. Криміналістична характеристика злочинів в теорії криміналістики розглядається як узагальнена інформаційна модель (графічна й описова), що становить собою систематизований опис типових криміналістично значущих ознак певної категорії (групи) злочинів, які мають суттєве значення для їх виявлення, розкриття й розслідування; виступає інформаційним підґрунтям для побудови й формування типових тактичних операцій і використання їх у процесі розслідування. [2, с. 156]. Розглянемо, які наукові підходи пропонують вчені до визначення її сутності, структури та змісту.

Так, В. Д. Берназ сформулював дану категорію як науково обґрунтовану систему узагальненої інформації, основану на державних статистичних даних, та їх джерел про обставини, які були доказані, та інші, які мали значення для попередження, виявлення, розкриття, розслідування та судового розгляду досліджуваних кримінальних правопорушень зазначеної категорії [3, с. 17]. Подібне визначення надали В. П. Сабадаш та М. О. Ларкін: «криміналістична характеристика злочинів – це типова інформаційна система, яка містить дані про ключові елементи механізму злочинної поведінки і слугує основою для планування розслідування і висування слідчих версій» [4, с. 144].

М. В. Салтєвський, В. Г. Лукашевич та В. М. Глібоко визначили, що це інформаційна модель, яка становить собою якісно-кількісну систему опису типових ознак конкретного виду (групи) злочинів [5, с. 310]. Як окрему наукову теорію системи наукових положень і практичних рекомендацій з побудови систем криміналістично значущих ознак визначених множин злочинів окреслив цю категорію Р. Л. Степанюк [6, с. 173–180].

К. А. Шаповал стверджує, що криміналістична характеристика є системою інформації про розслідуваний злочин, що має кримінально-правове та процесуальне значення, а в зміст цього поняття включають компоненти, схожі з обставинами предмета доказування: спосіб підготовки та вчинення злочину, безпосередній предмет кримінального посягання, умови охорони його від

посягання, особу суб'єкта злочину, маскування, спрямоване на приховування кримінально-карабельного діяння [7, с. 119].

На протипагу зазначеному підходу, О. В. Мальцев, О. С. Саїнчин, О. С. Сотула висловлюють думку, що криміналістична характеристика злочину зводиться до встановлення механізмів типових подій, що підлягають розслідуванню, закономірностей і локалізації інформаційного відображення в навколишньому середовищі на різних рівнях спільності, що дозволяє виробити науково обгрунтовані рекомендації і прийоми виявлення, вилучення та використання відбитої інформації в пізнавальному процесі по ретроспективному відтворенню адекватної картини того, що відбулося [8, с. 324]. Така інтерпретація, на нашу думку, дозволяє розглядати криміналістичну характеристику не лише як сукупність типових відомостей про злочин, а як науково обгрунтовану модель, що забезпечує виявлення, фіксацію та використання слідів злочинної діяльності.

У той же час, за міркуваннями В. К. Весельського, криміналістична характеристика – це заснована на практиці правоохоронних органів та криміналістичних досліджень модель системи зведених відомостей про криміналістично значущі ознаки виду, групи або конкретного злочину, яка має на меті оптимізацію процесу розслідування злочинів [9, с. 88]. Тобто, науковець підкреслює її прикладний характер, оскільки вона виступає інструментом, який дозволяє підвищити ефективність розслідування шляхом систематизації типових ознак злочинної діяльності та використання їх у слідчій практиці.

Система елементів криміналістичної характеристики злочинів являється складною комплексною категорією, яка на сьогоднішній день не отримала єдиного уніфікованого визначення [10, с. 75]. Її структура має відповідати структурі механізму вчинення досліджуваних видів злочинів, містити блоки типових відомостей про різні його елементи, обов'язково враховувати можливі кореляційні взаємозв'язки між ними. [2, с. 794].

Зміст криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, наголошує В. Ю. Шепітько, складають: типові ситуації даного виду кримінальних правопорушень; найбільш поширені способи їх вчинення; застосовувані злочинцями технічні засоби й джерела одержання коштів; типові матеріальні сліди кримінального правопорушення, що можуть мати значення речових доказів; найімовірніші місця їх виявлення, схованки та способи приховування слідів кримінальних правопорушень, інших засобів маскуванню злочинців; злочинні зв'язки [11, с. 119-120]. Як зазначає В. В. Куций, чим більше елементів із криміналістичним значенням, включатиме характеристика кримінальних правопорушень та чим детальніше вони будуть опрацьовані, тим більш інформативною та корисною вона стане для практики слідства [12, с. 90].

Переважає більшість вчених виокремлюють чотири групи елементів криміналістичної характеристики: предмет безпосереднього посягання, спосіб вчинення кримінального правопорушення, слідова картина події, характеристика злочинця [13, с. 67]. Наведена структура криміналістичної характеристики є найбільш поширеною та науково обгрунтованою, оскільки, як ми спостерігаємо, охоплює ключові елементи механізму злочинної діяльності та забезпечує їх системний взаємозв'язок.

Структура криміналістичної характеристики та її складові, акцентують В. П. Сабадаш та М. О. Ларкін, залежать від типу злочину, і її елементами фахівці визначають: 1) спосіб вчинення злочину; 2) об'єкт злочинного посягання; 3) слідова картина; 4) особа жертви (потерпілого); 5) особа злочинця; 6) місце, час і обставини вчинення злочину [4, с. 144-145]. Як ми бачимо, запропонований науковцями підхід розширює традиційне уявлення про структуру криміналістичної характеристики, деталізуючи її складові залежно від виду суспільно небезпечного діяння, забезпечуючи тим самим більш повне відтворення механізму злочину та його зв'язків із навколишнім середовищем.

Б. В. Щур зробив спробу систематизувати різні підходи щодо структури криміналістичної характеристики та запропонував наступний елементний склад характеристики будь-якого виду злочину: 1) спосіб злочину (спосіб приготування, спосіб учинення, спосіб приховування злочину); 2) предмет злочинного посягання; 3) умови вчинення злочину (час, місце, обстановка); 4) знаряддя та засоби вчинення злочину; 5) особа злочинця; 6) особа потерпілого (жертви); 7) сліди злочину [14, с.201]. Висвітлений підхід декларує поступове розширення та деталізацію структури криміналістичної характеристики, що зумовлено, найімовірніше, ускладненням механізмів вчинення сучасних кримінальних правопорушень. Запропоновані вченими елементи не лише взаємодоповнюють один одного, а й формують цілісну систему криміналістично значущої інформації.

Перейдемо до аналізу криміналістичної характеристики бюджетних кримінальних правопорушень. Саме в умовах війни криміналістична характеристика набуває особливого значення

як науково-прикладний інструмент, що дозволяє систематизувати типові ознаки кримінальних правопорушень, виявляти закономірності їх вчинення та адаптувати методику розслідування до нових умов функціонування держави.

У бюджетній сфері вчиняється комплекс кримінальних правопорушень, які мають економічний і корупційний характер та пов'язані з формуванням, розподілом і використанням бюджетних коштів.

І. Писарчук та Л. Гула найбільш важливими пошуковими ознаками злочинів, що вчиняються в бюджетній сфері, є: стан, структура та динаміка зазначених злочинів; спосіб підготовки, вчинення та приховування злочину; місце вчинення; об'єкт злочинного зазіхання; ознаки особистості злочинця; причини та умови, що сприяють вчиненню таких злочинів. Крім того, основної ваги в структурі криміналістичної характеристики вчені надають дослідженню особи злочинця та способів вчинення злочинів [15, с. 139]. Однак, надавати домінуюче значення лише цим двом елементам було б дещо спрощено. На нашу думку, не менш значущими в структурі криміналістичної характеристики є предмет посягання (бюджетні кошти), обстановка вчинення, а також сліди злочину, особливо з огляду на їх документально-цифрову природу. Саме вони забезпечують доказову базу та дозволяють об'єктивно підтвердити протиправну діяльність. Також в умовах воєнного стану істотно зростає значення таких елементів, як обстановка вчинення кримінального правопорушення та сліди кримінального правопорушення. Обстановка визначається специфікою функціонування державних інституцій у надзвичайних (кризових) умовах, а сліди набувають переважно цифрового та аналітичного характеру, що потребує застосування сучасних методів їх виявлення та дослідження.

Можемо погодитись з міркуваннями В. Ю. Шепітька, який стверджує, що не всі перелічені елементи криміналістичної характеристики злочинів працюють однаково в різних видах злочинів. Одні з них набувають першорядного значення, інші, навпаки відходять на другий план або навіть відсутні [16, с. 275]. Характеризуючою ознакою взаємозв'язків між структурними елементами криміналістичної характеристики злочинів є також те, що вони носять кореляційний характер, тобто перебувають в ймовірнісній залежності один від одного [10, с. 54].

Загалом, виокремлюють чотири технології вчинення економічних протиправних діянь у даній сфері: 1) кримінальні правопорушення, пов'язані із шахрайським заволодінням бюджетними коштами; 2) кримінальні правопорушення, пов'язані із заволодінням бюджетними коштами службовими особами бюджетних установ при розпорядженні ввіреною майном в ході здійснення поточної господарської та управлінської діяльності; 3) кримінальні правопорушення, пов'язані із одержанням службовими особами хабарів, укладанням та виконанням невігідних контрактів, при здійсненні державних закупівель; 4) кримінальні правопорушення, пов'язані із зловживанням службовим становищем або перевищенням службових повноважень при одержанні чи розпорядженні бюджетними коштами. Зазначені діяння можуть кваліфікуватись як шахрайство, або як привласнення розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, це залежить від суб'єкта злочину та його умислу [17, с. 979].

Для службових злочинів характерним є те, що вони, як зауважує О. В. Пчеліна, характеризуються розкиданістю по всій Особливій частині КК України, а також взаємообумовленістю – в якості засобів досягнення єдиного злочинного задуму виступають різні склади злочинів (сукупність злочинів є окремим ходінками на шляху реалізації спільної злочинної мети) [18, с. 267].

Криміналістична характеристика злочинів, вчинених службовими особами, зазначають О. Л. Мусієнко та А. О. Григоренко, складається з таких елементів: спосіб злочину, місце й обстановка, час вчинення злочину, знаряддя і засоби, предмет злочинного посягання, особа потерпілого, особа злочинця, типові сліди злочину [19, с. 188].

Способи вчинення службових злочинів досить різноманітні, оскільки вчиняються в різних сферах діяльності посадових осіб. До того ж, дуже часто, виявивши один з типових за способом вчинення злочин цього виду, при належному розслідуванні виявляється цілий масив однорідних злочинів, встановлюються різні форми організованої злочинної діяльності, розширюється коло осіб, що притягуються до кримінальної відповідальності, встановлюються ознаки інших злочинів, які пов'язані зі службовими злочинами [2, с. 65]. Спосіб вчинення службового злочину, стверджують О. Л. Мусієнко та А. О. Григоренко, визначається такими критеріями, як сфера відносин, на яку спрямоване діяння, та особливості службової діяльності. Якщо йдеться про службових осіб публічного права, то їхні злочини зазвичай пов'язані з використанням службового становища. У той час як службові особи юридичних осіб приватного права використовують владні повноваження для вчинення злочину. Іншим важливим критерієм є тип служби, у межах якої

відбувається правопорушення. Це може бути державна служба, діяльність у державних або муніципальних установах, робота в органах громадських чи релігійних організацій, а також у структурах приватних організацій. Окрім цього, враховується масштаб злочину. Тут можна виділити як спосіб здійснення конкретних злочинів, так і використання більш масштабних злочинних технологій, що застосовуються у сфері службової діяльності [19, с. 188].

Найбільш поширеними є: розкрадання, привласнення та нецільове використання бюджетних коштів; зловживання владою або службовим становищем; корупційні правопорушення; порушення у сфері публічних закупівель; службові підроблення та фальсифікації; легалізація (відмивання) доходів; створення фіктивних суб'єктів господарювання тощо. Окрім цього, в умовах воєнного стану зростають ризики вчинення: зловживання під час закупівель для оборонних і гуманітарних потреб, привласнення коштів, виділених на відновлення інфраструктури, використання спрощених процедур закупівель для реалізації незаконних схем, а також прискорене виведення фінансів через афілійовані структури тощо.

Місце й обстановка вчинення службового кримінального правопорушення переважно пов'язані зі службовими кабінетами, установами, органами державної влади чи місцевого самоврядування, бюджетними установами, а також електронними системами управління та документообігу. Обстановка характеризується наявністю формалізованих процедур прийняття рішень, що нерідко використовуються для маскування протиправної діяльності.

Знаряддя і засоби включають службову документацію, електронні системи обліку, печатки, електронні цифрові підписи, банківські рахунки, а також програмне забезпечення для фінансових операцій. У сучасних умовах дедалі більшого значення набувають цифрові інструменти та електронні платформи.

Предмет злочинного посягання у службових злочинах зазвичай становлять бюджетні кошти, державне або комунальне майно, службова інформація, а також майнові права, якими розпоряджаються службові особи. Особливість визначення предмета злочинів, скоєних службовими особами, полягає в тому, що він залежить від суспільних відносин, окрім службових, на які посягає конкретний злочин. Виокремлюють загальні предмети службових злочинів, як-от: кошти, цінні папери, майно (рухоме і нерухоме), право на майно, переваги та пільги, послуги матеріального характеру, нематеріальні блага, документи, культурні цінності тощо [19, с. 190]. Предмет злочинів у сфері службової діяльності, акцентує О. В. Пчеліна, також різняться в залежності від того на яку, окрім службової, сферу діяльності посягає конкретний злочин [18, с. 177].

Особою потерпілого у таких злочинах найчастіше виступає держава, територіальна громада або юридичні особи публічного права, інтересам яких завдається матеріальна чи нематеріальна шкода.

Особою злочинця є службова особа, яка наділена організаційно-розпорядчими або адміністративно-господарськими функціями, має доступ до ресурсів і можливість приймати управлінські рішення. Часто такі особи діють у змові з іншими службовцями або представниками приватного сектору. За дослідженнями науковців О. Л. Мусієнка та А. О. Григоренка, ознаками особи злочинця є: вік (здебільшого від 29 до 59 років); стать (у переважній більшості чоловіча); відсутність судимості; наявність повної вищої освіти; зневажливе ставлення до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність службової особи; бажання отримати неправомірну вигоду; відсутність поваги до інтересів служби й органу, в якому працює службова особа; бажання отримати користь від займаної посади [19, с. 190].

Типові сліди злочину мають переважно документальний та цифровий характер. Ними є: а) документальні сліди (накази, розпорядження, договори, акти виконаних робіт, накладні, фінансові звіти, кошториси, які містять неправдиві або викривлені відомості); б) електронні сліди (дані в інформаційних системах обліку, електронні документи, журнали доступу, електронні підписи, історія змін у базах даних); в) фінансово-банківські сліди (рух коштів по рахунках, транзакції між пов'язаними суб'єктами, операції з ознаками дроблення або виведення коштів); г) комунікаційні сліди (службове листування, електронна пошта, повідомлення в месенджерах, які відображають домовленості або узгодження злочинних дій); г) організаційно-управлінські сліди (сліди прийняття незаконних управлінських рішень, порушення процедур погодження, формальне дотримання вимог при фактичному їх обході). Залежно від способу утворення виділяють два види таких слідів: матеріальні й ідеальні [18, с.179]. Ідеальні сліди залишаються у пам'яті як у свідків, які безпосередньо спостерігали за вчиненням кримінального правопорушення, так і у тих, хто здатен описати особу злочинця, його діяльність як посадової особи, процес працевлаштування, виконання службових обов'язків і звільнення, порядок документообігу, укладання договорів та

інші пов'язані процедури. Такими особами є керівники осіб, котрі вчинили злочин; матеріально відповідальні особи; працівники підрозділів з кадрового забезпечення; працівники бухгалтерії; працівники планово-фінансових підрозділів; працівники правоохоронних і контролюючих органів; працівники фінансових установ; секретарі, помічники керівників, радники; інші працівники (водії, менеджери тощо) [18, с. 180].

Варто відмітити, що в умовах воєнного стану типові сліди службових злочинів хоча і зберігають свій переважно документально-цифровий характер, однак набувають певних специфічних рис, зумовлених спрощенням управлінських процедур, підвищеною швидкістю прийняття рішень та обмеженням доступу до окремої інформації з міркувань безпеки. На зазначену обставину звернули увагу 72 % опитаних нами співробітників правоохоронних органів, що підтверджує її практичну значущість та актуальність для сучасної слідчої діяльності.

Висновок. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень у бюджетній сфері являє собою систему взаємопов'язаних відомостей про типові ознаки протиправної діяльності, що відображають закономірності її підготовки, вчинення та приховування і використовуються для побудови ефективної методики розслідування. Її значення полягає у тому, що вона дозволяє не лише систематизувати емпіричні дані про злочинну діяльність, але й прогнозувати можливі способи вчинення правопорушень, визначати типові слідові картини та оптимізувати процес доказування у кримінальному провадженні.

Беручи до уваги загальне визначення поняття «криміналістична характеристика кримінального правопорушення», структурними елементами криміналістичної характеристики службових кримінальних правопорушень визначено: 1) особливості особистості особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; 2) особливості способів приготування, скоєння та приховування кримінальних правопорушень; 3) місце та обстановка кримінального правопорушення; 4) особливості предмета злочинного посягання; 5) характеристика типових ситуацій зазначеного виду кримінальних правопорушень.

В умовах воєнного стану доцільно розглядати всі елементи криміналістичної характеристики як рівнозначно важливі, із збереженням провідної ролі способу вчинення та особи злочинця, але з обов'язковим урахуванням трансформації інших складових, що забезпечує більш повне та ефективне розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері.

Список використаних джерел:

1. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2022 рік. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2022ukr.pdf>.
2. Шевчук В. М. Криміналістика: традиції, новації, перспективи : добірка наук. пр.; упоряд.: Н.А. Чмутова. Харків : Право, 2020. 1280 с.
3. Берназ В.Д. Криміналістична характеристика як наукова категорія. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2006. № 1. С. 16–18.
4. Сабадаш В. П., Ларкін М. О. Криміналістика: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 228 с
5. Салтєвський М. В., Лукашевич В. Г., Глібко В. М. Навчально-довідковий посібник з криміналістики. Київ: ВІПОЛ, 1994. 180 с.
6. Степанюк Р.Л. Проблеми формування криміналістичної характеристики окремих видів і груп злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 5. С. 173–180
7. Шаповал К. А. Визначення поняття та структури криміналістичної характеристики вбивств, учинених у зв'язку з домашнім насильством. *Право і Безпека*. 2020. № 1. С. 118-122.
8. Мальцев О. В., Саїнчин ОС., Сотула О. С. Теоретичні основи розслідування умисних вбивств: кримінально-правові, криміналістичні та психологічні аспекти. Психологічний портрет серійного вбивці: монографія. Ottawa: Accent Graphics Communications & Publishing, 2019. 754 с.
9. Весельський В. К. Криміналістична характеристика злочинів. *Право України*. 2001. № 5. С. 86–88.
10. Василюва-Карвацька О. В. Криміналістична характеристика злочинів: сучасні аспекти. *WORLD SCIENCE*. № 2(30), Vol.5, February 2018. С. 73–77. URL: <file:///C:/Users/asus%20720/Downloads/kriminalistichna-harakteristika-zlochiviv-suchasni-aspekti.pdf>.
11. Криміналістика: підручник / В.Ю. Шепітько. 5-те вид. переробл. та допов. Київ: ІнЮре, 2016, 640 с.
12. Куций В. В. Поняття та структура криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Науковий вісник Ужгород-*

ського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 84: частина 4. С. 87–22. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.4.11>.

13. Волобуєв А. Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики: монографія. Кривий Ріг: Р. А. Козлов, 2019. 122 с.

14. Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик: дис... докт. юрид. наук. Х., 2011. 407 с.

15. Писарчук І., Гула Л. Характеристика нецільового використання бюджетних коштів: криміналістичні аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки.* 2018. № 889. С. 137–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2018_17_23.

16. Криміналістика : [підручник] / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Х. : Право, 2008. 464 с.

17. Степанюк Р. Л. Типові технології злочинної діяльності в бюджетній сфері України. *Форум права.* 2011. № 1. С. 977–981.

18. Пчеліна О. В. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України.* 2016. № 9. С. 176–182.

19. Мусієнко О. Л., Григоренко А. О. Особливості криміналістичної характеристики злочинів, вчинених службовими особами. *Прикарпатський юридичний вісник.* Випуск 3(24), 2018. С. 187–191. URL: https://pjuv.nuoua.od.ua/v3_2018/40.pdf.

20. Бондаренко Д. А. Розслідування зловживань владою або службовим становищем та перевищень влади або службових повноважень (криміналістична характеристика та початковий етап розслідування) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Запоріжжя, 2008. 237 с.

Дата першого надходження статті до видання: 05.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026